

Handläggare: Gunilla Schedin
Telefon: 508 09 015

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Ny inriktning behövs inom familjevården, vi måste arbeta för fler svenska adoptioner - svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
stadsdelsdirektör

Annette Luengo
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av en motion från Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) som föreslår att nya riktlinjer ska tas fram vad gäller arbetet med familjehemsplacerade barn och svenska adoptioner. De föreslår också att en särskild arbetsgrupp skapas inom socialtjänstförvaltningen för att stötta stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst med utbildning om svenska adoptioner och med att hitta lämpliga svenska adoptivfamiljer.

Stadsdelsförvaltningen anser inte att det finns någon anledning att ta fram nya riktlinjer för varken arbetet med familjehemsplacerade barn eller svenska adoptioner. Förvaltningen anser därmed att det inte heller finns något behov av att skapa en särskild arbetsgrupp för att stötta stadsdelsförvaltningarna i dessa avseenden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid planeringsavdelningen på uppdrag av barn- och ungdomsavdelningen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av en motion från Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) som föreslår att nya riktlinjer ska tas fram vad gäller arbetet med familjehemsplacerade barn och svenska adoptioner. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 30 april. Motionen bifogas.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger bl.a. att rapport efter rapport visar att många barn i familjehem far illa och har mycket sämre förutsättningar i livet

än andra. Den vedertagna svenska politiken innebär att banden till den biologiska familjen ska behållas till varje pris, vilket medför att de barn som växer upp i familjehem ”döms till en barndom i otrygghet”. När som helst kan det bestämmas att de ska tillbaka till den biologiska familjen eller flyttas till en annan familj.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) menar att ”satsningen på familjehem” är en av orsakerna till att det inte längre är vanligt med adoptioner inom Sverige. De menar att den ensidiga satsningen på familjehem före adoptioner går stick i stäv med all vedertagen forskning både i Sverige och i utlandet. Enligt Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) förvånas man i engelskspråkliga länder i västvärlden över den svenska politiken på detta område. I länder som England och USA satsar man medvetet på att öka antalet adoptioner och s.k. öppna adoptioner är sedan länge i bruk i dessa länder.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) anser inte att det är något större fel på den svenska lagstiftningen utan menar att det grundläggande problemet är att nu gällande arbetssätt är djupt rotat inom socialarbetarutbildningen och i det dagliga arbetet inom socialtjänsten. När barn utreds för omhändertagande och placering tänker man inte ens på adoption eller prövar detta som ett seriöst alternativ. Av de 800 barn som placerats i familjehem under 2006, var det bara ett som adopterades och i endast 20 ärenden skedde en s.k. vårdnadsöverflyttning, den svenska kompromissen för att skapa mer stabilitet för de familjehemsplacerade barnen.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) anser att ett barn som föds och växer upp under svåra förhållanden i S:t Petersburg eller Tallinn har större rättighet och chans att få en permanent familj och en trygg uppväxt än ett barn som föds under

motsvarande förhållanden i Farsta eller Hässelby. De ryska och estniska barnen har goda chanser att få en adoptivfamilj medan de svenska kan se fram emot en barndom utan trygghet där de ständigt flyttas mellan de biologiska föräldrarna och olika familjehem.

Förvaltningens synpunkter

Att fatta beslut om att omhänderta ett barn och placera i familjehem är en grannliga uppgift som får långtgående konsekvenser för både barnets och föräldrarnas fortsatta liv. Detta behöver däremot inte innebära att det omhändertagna barnet känner en otrygghet. De barn som omhändertas kommer i de flesta fall från otrygga hemförhållanden, vilket faktiskt kan göra att de kan känna en trygghet i komma till ett familjehem med stabila vuxna.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger att ”den vård vi har att erbjuda omhändertagna barn visar mycket dåliga resultat” och att både forskningsrapporter och intervjuundersökningar visar att ”alltför många barn har det dåligt i familjehem”. Det finns naturligtvis exempel på barn som farit illa i familjehem, något som ofta ges stort utrymme i media.

Förvaltningens uppfattning är dock att de familjehemsplacerade barnen i de allra flesta fall har det bra och utvecklas väl. Att ta emot någon annans barn i sitt hem är en uppgift som kräver lyhördhet, empati och stor flexibilitet. Förvaltningens erfarenhet är att många familjehemsföräldrar gör en beundransvärd insats men att de också behöver stöd och råd för att klara sitt svåra uppdrag.

Det är helt riktigt att många placeringar sträcker sig över lång tid och i vissa fall omfattar större delen av barnets uppväxttid. Det är däremot inte så, som Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger, att det ”när som helst” kan bestämmas att barnet ska tillbaka till den biologiska familjen eller flyttas till ett annat familjehem.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger att familjehemsplacerade barn ”många gånger glömts bort av socialtjänsten och först flera år senare har det upptäckts att de inte alls haft det bra”. Förvaltningen känner inte igen den beskrivningen och utgår från att det i så fall rör sig om något enstaka fall som uppmärksammats i media och kanske framställts som om detta är något vanligt förekommande.

Socialnämnden har laglig skyldighet att minst en gång var sjätte månad ”noga överväga om vården fortfarande behövs”. Detta innebär att socialtjänsten minst

två gånger per år måste följa upp placeringen genom tät kontakt med barnet, föräldrarna och familjehemmet och i en rapport till nämnden, i praktiken till social delegation eller socialt utskott, redogöra för situationen.

I de fall barnet varit placerat i samma familjehem under tre år ska socialnämnden även överväga om det finns skäl att överflytta vårdnaden. Detta innebär att vårdnaden kan flyttas över till familjehemsföräldrarna om det är ”uppenbart bäst för barnet”. Den typen av vårdnadsöverflyttningar görs men många familjehemsföräldrarna är inte beredda att överta det juridiska ansvaret för barnet trots att de ser det som en självklarhet att fortsätta ha det dagliga ansvaret.

Ett annat skäl till att familjehemsföräldrar inte vill bli vårdnadshavare kan vara att de då inte längre har laglig rätt till stöd från socialtjänsten i den kommun som ansvarat för placeringen utan får, liksom föräldrar i allmänhet, vända sig till hemkommunen och därmed avbryta en kanske mångårig kontakt.

Ytterligare ett skäl kan vara att de tidigare familjehemsföräldrarna i egenskap av vårdnadshavare själva måste ansvara för att tillgodose barnets umgänge med de biologiska föräldrarna, vilket kan vara en mycket svår uppgift och något som socialtjänsten svarar för så länge barnet är omhändertaget. I de fall det finns skäl att frånta de biologiska föräldrarna vårdnaden och familjehemsföräldrarna inte är villiga eller mäktar med att ta på sig uppdraget utses någon utanför familjehemmet till ”särskilt förordnad vårdnadshavare”.

Det är helt riktigt, som Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger, att adoption inte ses som ett alternativ då barn omhändertas och placeras i familjehem. Förvaltningen delar dock inte uppfattningen att ”det grundläggande problemet är att det gällande arbetssättet är djupt rotat inom socialarbetarutbildningen och i det dagliga arbetet inom socialtjänsten”. I enligt med lagstiftningens intentioner ska familjehemsplaceringar inte ses som permanenta lösningar och utgångspunkten är att det omhändertagna barnet ska återförenas med föräldrarna.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger att det förekommer att man från socialtjänstens sida hävdar att föräldrarna ”måste ha kvar barnen som en morot för att kunna motiveras att förändra sina liv”. Om detta förekommer är det givetvis oacceptabelt.

En adoption har långtgående konsekvenser för alla inblandade parter. För att adoptera ett barn krävs också samtycke från de biologiska föräldrarna, utom

i de fall en förälder ”lider av en allvarlig psykisk störning, är utan del i vårdsnaden eller befinner sig på okänd ort”. Detta betyder att en adoption ytterst sällan kan genomföras utan de biologiska föräldrarnas samtycke.

Förvaltningens erfarenhet är att de föräldrar, vars barn är omhändertaget och placerat i familjehem, endast i undantagsfall är beredda att lämna sitt samtycke även om allt talar för att barnet kommer att växa upp i familjehemmet. En adoption innebär också att alla juridiska band mellan barnet och föräldrarna klipps av, något som för de allra flesta föräldrar upplever som oerhört svårt.

Att låta familjehemsföräldrar adoptera det barn de har det dagliga ansvaret för innebär att barnet också rent juridiskt jämställs med eventuella biologiska barn vad gäller t.ex. arvsrätt, vilket många familjehemsföräldrar inte är beredda att acceptera. Genom att adoptera barnet går de även miste om den ekonomiska ersättning de annars har rätt till och kanske också behöver för att rent materiellt kunna tillgodose barnets behov.

Genom att adoptera barnet upphör även socialtjänstens ansvar för barnet och därmed också möjligheten till insyn och uppföljning. Familjen jämställs därmed med vilken annan familj som helst och familjehemsföräldrarna kan inte räkna med att få stöd och råd i sin föräldraroll utöver de insatser socialtjänsten erbjuder föräldrar i allmänhet.

Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) uppger att all forskning visar att barn som får en permanent familj genom adoption klarar sig avsevärt bättre i livet. Förvaltningen känner dock inte till att det gjorts några sådana jämförande studier. Däremot finns det studier som visar att adoptivbarn i allmänhet har mer problem under sin uppväxt än barn som växer upp med sina biologiska föräldrar.

Förvaltningen känner inte till vad som avses med s.k. öppna adoptioner som, enligt Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v), förekommer i länder som USA och England. Fordras det i dessa fall inget samtycke från de biologiska föräldrarna? Kan adoptionen hävas och vad krävs i så fall? Ja, frågorna är många och det kan finnas skäl att närmare utreda både de juridiska och de rent praktiska konsekvenserna av den typen av adoptioner. Det bör dock noteras att USA och England har en annan lagstiftning än den som gäller i Sverige.

Utöver nya riktlinjer föreslår Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) att en särskild arbetsgrupp skapas inom socialtjänstförvaltningen i syfte att stötta socialtjänsten uti i stadsdelarna med utbildning om svenska adoptioner och med att hitta

lämpliga svenska adoptivfamiljer i de fall detta blir aktuellt.

Gruppen föreslås också ha till uppgift att ”erbjuda möjlighet till intresseanmälan från familjer inom och utanför Stockholm som är öppna för en svensk adoption men som sökt och fått medgivande till en internationell sådan”. Förvaltningens erfarenhet är att det inte är några som helst problem att hitta lämpliga adoptivföräldrar i de fall svenskfödda barn blir föremål för adoption. I de allra flesta fall rör det sig om nyfödda eller mycket små barn. Förvaltningen är däremot mycket tveksam om de som fått medgivande att adoptera ett barn från annat land är beredda på att adoptera ett äldre barn som levt under svåra familjeförhållanden eller självt har stora egna problem, vilket det är fråga om i de fall ett barn blir omhändertaget.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att det inte finns någon anledning att ta fram nya riktlinjer för arbetet med familjehemsplacerade barn och svenska adoptioner. Förvaltningen anser därmed inte heller att det finns något behov av att inom socialtjänstförvaltningen skapa en särskild arbetsgrupp i syfte att stötta socialtjänsten med utbildning om svenska adoptioner och att hitta lämpliga svenska adoptivfamiljer.

Bilaga

Motion från Tomas Rudin (s) och Jackie Nylander (v) angående nya riktlinjer för arbetet med familjehemsplacerade barn och svenska adoptioner.